

En forpostfægting

eller Østrigsgades skoles forsøg med de musiske fags område som noget centralt på skolens timeplan. – Forsøg gjort i 1.–5. klasse

Ganske uanset vor skoles struktur, de fag vi indlægger, og hvor dybt man nu vil finde det rigtigt at gå i disse enkelte fag, vil aktivitetsprincippet, børnenes medleven og selvvirken, altid være noget bærende i den sunde skole.

Der kan arbejdes efter aktivitetsprincippet inden for alle fagområder, og enhver lærer har haft lejlighed til at iagttage den glæde og tilfredshed, der lyser ud af børnene, når de har kunnet vise, hvor dygtige de var, og navnlig når de kunne selv.

Når Østrigsgades skole i sit forsøg har ønsket mest muligt at aktivisere børnene inden for de musiske fags område, er grunden denne: De musiske fag, de rytmiske fag, »de skønne fag«, eller hvad vi nu ynder at kalde dem – poesien, musikken, dansen, gymnastikken, dramatikken og de bildende kunstarter – udtrykker sig i sprog, der i højere eller ringere grad er fælles for os alle, hvilket eller hvilke af disse sprog, der nu ligger den enkelte nærmest at benytte sig af som udtryksmiddel.

Det ligger nær at antage, at man ved i videst muligt omfang at få lov at benytte sit eget »sprog«, sin egen udtryksform, det, der ligesom bor i én, har en særlig mulighed for gennem sit arbejde ikke blot at løse en opgave tilfredsstillende, men til også at vise sig selv, udløse sin person, hvilket giver os den ganske særlige form for ro og balance, vi alle har oplevet, når det forundtes os.

Tanker som disse er ikke nye, de er ældgamle.

De musiske fag synes særdeles anvendelige i et udløsende skabende arbejde.

De små møder med en glubende appetit på alt det musiske. Hvis vi ikke forstår at give dem efter behov, sætter vi noget i stå hos dem, bremser dem i deres udvikling eller måske drejer dem i en forkert retning.

Det må være vor opgave at benytte børnenes naturlige anlæg for at *udtrykke sig* på billedsproget (gennem formning), at benytte og pleje deres spontane gøren brug af gebærder, mimik og følelsesbåret talesprog igennem rytmiserede og dramatiserede udtryksformer, samt at forsøge at bevare deres evner og trang til at synge og til at glæde sig over musik.

At bevare disse børnenes parate evner samt at opøve børnene i brugen af dem vil være et mål i sig selv.

De nævnte områder er ikke blot at betragte som »fag«. Brugen af dem kan fuldt vel anses som værende en undervisningsform, hvilket ikke mindst gælder faget formning. Af oversigten over timeplanerne vil man også se, at formning er tildelt ret mange timer.

Dansk, regning, skrivning samt orienteringsfagene skal ikke på nogen måde tilsidesættes, men de ville være baseret på et naturligere grundlag, hvis vi gjorde de formende og rytmisk dramatiserende fag, barnets egne fag, til grundfagene. Ved en dybere tilknytning til disse vil skolens normale fag få en nærere tilknytning til barnets følelses- og viljesliv.

Vort ønske med forsøget var alvorligt at prøve på at lede en hel række parate evner ind på et socialt og kulturelt positivt spor fra allerførste færd, ikke at lade evner forblive ubrugte, hvilket kan bringe ulemper siden hen, kort og godt under parolen »at smede mens jernet er varmt«, straks fra første klasse at tage børnenes parate evner i brug og lede dem i konstruktiv pædagogisk retning ved at starte ud fra grundfagene formning, sang og musik, rytmik og dramatik og lidt efter lidt – i trit med barnets udvikling – at føje emnerne fra skolens øvrige fagkreds til for ved begyndelsen af 7. skoleår at kunne arbejde efter en differentieret normalplan, der så vidt muligt ikke afveg fra den normale.

Og det fik vi omtrent lov til.

I ordet »omtrent« skjuler der sig ikke et gran af surhed. *Tværtimod* er vi skoledirektionen yderst taknemlig for, at vi fik lov at prøve, og vi kunne kun finde det ganske rimeligt, at man i tilladelsesskrivelsen, underskrevet af forhenværende skoledirektør Olaf Petersen, betingede sig en afrundet undervisning ved slutningen af 5. klasse, således at eleverne havde mulighed for overflytning til 6. a, 6. b eller 6. c i tilfælde af deling. Vi mener at have honoreret dette krav på forsvarlig måde.

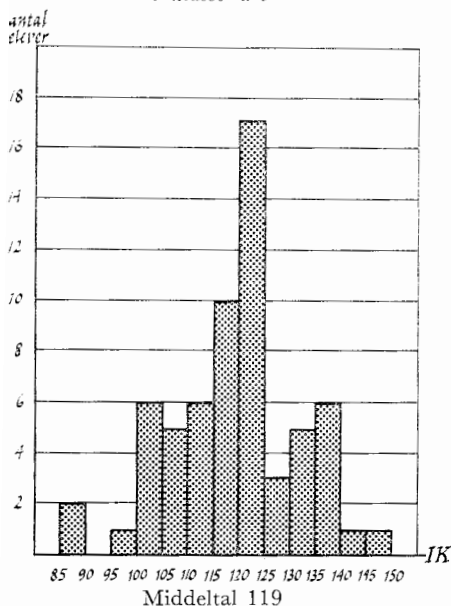
En hjertelig tak skal også bringes vor nuværende skoledirektør, mag. art. Kr. Thomsen Jensen og vor viceskoledirektør fru Philippa Hanssen for beredvillig hjælpsomhed og støtte undervejs. En tak skal endvidere bringes cand. psyk. Svend Aage Nielsen, Forcensuren, der trods stor travlhed af sin fritid ville afse tid til at hjælpe os med visse beregninger, og forskningsleder cand. psyk. Carl-Einar Jørgensen, der gennem årene har assisteret forsøgets sekretær, kommunelærer, skolepsykolog G. Kjær Rasmussen.

Den varmeste tak skal dog lyde til børnenes forældre. Uden nogen som helst garanti for et heldigt udfald af forsøget gik de med, stolende på vor vilje til at gøre vort bedste og på vort løfte om at spænde fra, hvis det viste sig at være nødvendigt. Forældrene indvilligede endvidere i at møde op til eventuelt mange forældremøder. At det så kunne indskrænke sig til de for en klasse normale understreger kun, at det hele blev en ret ukompliceret historie. – Vi mener selv, børnene har haft fem gode år, og håber, forældrene fornemmer det samme. Tak for årene og tak, at vi skal fortsætte sammen.

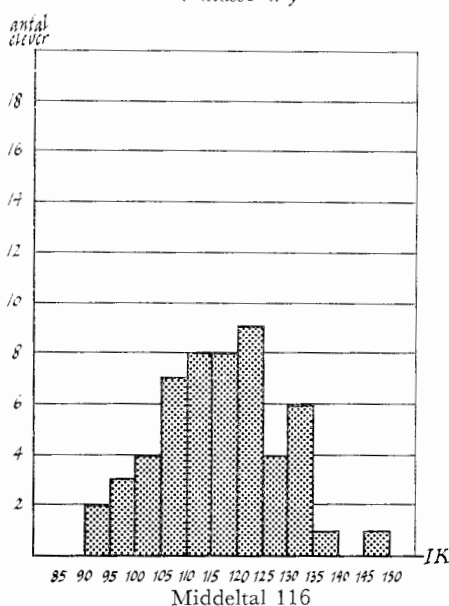
Om selve forsøgets gang

Østrigsgades skole startede 1960 med fire 1. klasser. De to, klasserne u og v, blev forsøgsklasser. Forsøgs-mæssigt set ville det have været helt korrekt, hvis vi af bunken af tilmeldte børn tilfældigt havde trukket elever ud til de fire klasser. Imidlertid turde vi ikke gå i gang med et forsøg, der blandt andet skulle »koste« cirka 800 timer, alene taget fra fagene dansk og regning, uden at have interesse-rede forældre med. Vi håbede ved planlæggelsen på i hvert fald at kunne danne én klasse, men i løbet af få dage fik vi med lethed to. Længere kunne vi af praktiske grunde ikke strække os. At vort forsøg således er »belastet« med i forsøget interesserede forældre kan ikke benægtes. At de to klassers elever imidlertid intelligensmæssigt må kunne betragtes som et normalt udsnit af startårets små rekrutter skulle fremgå af følgende fremstilling.

Intelligensfordelingen
i klasse u-v

Intelligensfordelingen
i klasse x-y

For at få et overblik over intelligensfordelingen i klasse u-v og i klasse x-y er ovenstående søjlediagrammer lavet. Det ses her, at der i klasse u-v var en spredning i intelligens fra IK 85 til IK 150, mens der i klasse x-y var en spredning fra IK 90 til IK 150. Middeltallet, d.v.s. gennemsnitsintelligensen er i klasse u-v 119, mens den i klasse x-y er 116. Alt i alt må det konkluderes, at der ikke er væsentlige forskelle i intelligens mellem de to grupper af elever.

Materiemæssigt, lokalemæssigt og skemamæssigt har forsøgsklasserne ikke haft særlige fordele. Af de lærere, der har undervist i klasserne, var nogle direkte interesserede i forsøgets gennemførelse, andre erklærede sig villige til at gå med og har med glæde udført arbejdet.

Hvad vi var enige om, inden vi begyndte: Der skulle ikke i dansk, regning og orienteringsfagene undervises efter nogen bestemt recept, enhver måtte frit undervise på sin egen facon. Kun ville det være naturligt at lade de forskellige fag samarbejde, når lejlighed gaves. Trods det beskærede antal timer i visse fag, navnlig dansk og regning, måtte intet forceres. Der skulle arbejdes normalt roligt. – Endelig måtte det respekteres, at ikke alle børn kan nå det samme på samme tid. – Selv om det ville være naturligt, for eksempel i dansktimen, at benytte sig af dramatisering, skulle en egentlig time i dramatik først indlægges i skemaet, når der i passende tid var arbejdet med de enkelte former for udtryk, de enkelte »sprog«.

Af læreren i formning og rytmik kræves der naturligvis nogen indsigt i disse særlige fag, dog ikke mere end hvad enhver interesseret formentlig vil kunne tilegne sig gennem seminariets undervisning eller på kursus. Af de andre lærere krævedes intet særligt. I øvrigt: hvad der ikke kan præsteres af en »almindelig« børneskolelærer med den almindelige uddannelse, vil næppe have nogen praktisk betydning i skolen.

5. klasserne til vejledende prøve 1965. Oversigt over tilgang og afgang gennem de fem skoleår

Klasse	Tilgang ved årets beg.		Starttal		Tilgang i årets løb		Afgang i årets løb		Afgang ved årets slutn.		Sluttal	Elevpr. 31/1	Gennemsnitskvotient pr. 31/1 de fem år	Mistet af oprindelig tilmeldte børn
	alm. tillytn.	fra spec. kl. oversid. svagbørnssk.	alm. tillytn.	alm. fra spec. kl. oversid. svagbørnssk.	alm. bortlytn.	alm. til spec. kl. oversid. svagbørnssk.	alm. bortlytn.	alm. til spec. kl. oversid. svagbørnssk.						
1 u			33		1	1					31	31		2
2 u			31		3	1			1		26	28		5
3 u			26				1		2		23	26	26,2	3
4 u			23								23	23		
5 u			23								23	23		
1 v			32								32	32		
2 v			32		2		1				29	31		3
3 v			29		1			2			26	29	28,6	3
4 v			26				1				25	26		1
5 v			25								25	25		
1 x			33		1					5	26	30		8
2 x		1	27		2		1				26	27		2
3 x	1		27		2		3				26	28	27,4	3
4 x			26		2		4		1		23	25		3
5 x		2	25		2		1				26	27		1
1 y			33		1		2	2			30	30		4
2 y			30		1		1		2		26	30		4
3 y	1		27				3		1		23	26	27,2	3
4 y	2		25		1						26	25		
5 y			26		1		3				24	25		3

Af følgende skema vil det fremgå, at forsøgsklasserne har haft én fordel frem for parallelklasserne: de har været lukkede klasser.

Den næste opstilling viser det samlede antal til- og fraflytninger, hver enkelt af de fire 5. klasser har været ude for i løbet af årene. Endvidere hvor mange af de oprindelig tilmeldte elever, der var tilbage i klasserne ved slutningen af femte skoleår.

u-klassen:	0	tilflytninger	10	fracflytninger	23	af oprindelige elever tilbage	
v-klassen:	0	-	7	-	25	-	-
x-klassen:	13	-	20	-	17	-	- *)
y-klassen:	6	-	15	-	19	-	-

*) Da en vendte tilbage nogle år senere.

Det fremgår tydeligt, at forsøgsklasserne u og v har levet ret roligt, medens x og y klasserne har haft en mere urolig tilværelse. Kun *de* kunne modtage tilflyttere til distriktet.

At den megen bevægelse gennem x og y klassernes fem år desværre ikke afviger væsentligt for det for vor skole normale vil fremgå af den næste oversigt for tilsvarende bevægelser i løbet af fem år for f. eks. prøveklasserne 1959 – første år man havde de vejledende prøver – og for prøveklasserne 1963 og 1964 – de to år forud for forsøgsklassernes prøveår.

1959. Seks 5. klasser.

A	starttal	33	afg. fra kl. 16	tilg. 10	sluttal	27	genn.snitskvotient	pr. 31/1	29,4
B	-	32	- - - 18	- 12	-	26	-	-	28,6
C	-	32	- - - 19	- 13	-	26	-	-	28,6
D	-	32	- - - 8	- 4	-	28	-	-	30,4
E	-	32	- - - 14	- 11	-	29	-	-	30,4
F	-	34	- - - 26	- 14	-	22	-	-	28,4

1963. Fem 5. klasser.

A	starttal	32	afg. fra kl. 17	tilg. 12	sluttal	27	genn.snitskvotient	pr. 31/1	29,0
B	-	33	- - - 18	- 11	-	26	-	-	28,8
C	-	33	- - - 10	- 8	-	31	-	-	31,2
D	-	33	- - - 16	- 9	-	26	-	-	29,2
E	-	32	- - - 10	- 6	-	28	-	-	30,0

1964. Fire 5. klasser.

A	starttal	31	afg. fra kl. 6	tilg. 5	sluttal	30	genn.snitskvotient	pr. 31/1	29,8
B	-	30	- - - 11	- 7	-	26	-	-	28,6
C	-	32	- - - 20	- 12	-	24	-	-	26,8
D	-	30	- - - 11	- 7	-	26	-	-	28,4

Den megen udskiften af elever ligger først og fremmest i dette, at ret mange familier fra vort distrikt flytter til omegnskommunerne, og at nye familier rykker ind, ofte for kortere tid.

Af de noget ulige vilkår, under hvilke de to grupper af klasser, forsøgsklasserne og de to parallelklasser, har levet, vil man tydeligt kunne forstå, at x og y klasserne ikke kan bruges som kontrolklasser i forsøget. Dermed være ikke sagt, at de mange forskelligartede prøver, der i løbet af årene er taget med såvel u og v som med x og y børnene, er uden værdi. De har vist flere interessante ting, brugbare først og fremmest i en anden sammenhæng. Som målestok for forsøgsklassernes kunnen i fagene dansk og regning ved dette års vejledende prøver må man altså finde et andet sammenligningsgrundlag. En sammenligning med, hvad vor egen skole i gennemsnit har præsteret ved de vejledende prøver gennem årene, vil være det rette.

Først bringes dog en sammenligning mellem forsøgsklassernes timetal og normalklassernes og nogle kommentarer i forbindelse dermed.

En opgørelse af fagenes timetal de første fem skoleår i normalklasser og for vore to forsøgsklasser. Der er regnet med et skoleår på 40 uger

Dansk (skrivning) og regning

Begge fag har i forsøgsklasserne været henlagt til klasselæreren

1. klasse

Dansk i normalklasser: 10 timer ugentlig, i alt 400 timer	
Regning i normalklasser: 5 timer ugentlig, i alt 200 timer	600 timer
Dansk/regning i forsøgsklasser: 6 timer ugentlig	240 timer
Antal timer færre i forsøgsklasserne	360 timer

2. klasse

Dansk i normalklasser: 12 timer ugentlig, i alt 480 timer	
Regning i normalklasser: 5 timer ugentlig, i alt 200 timer	680 timer
Dansk/regning i forsøgsklasser: 12 timer ugentlig	480 timer
Antal timer færre i forsøgsklasserne	200 timer

På dette klassetrin har forsøgsklasserne haft én deletime mindre end normalklasserne, men kun på dette.

3. klasse

Dansk i normalklasser: 10 timer ugentlig, i alt 400 timer	
Regning i normalklasser: 5 timer ugentlig, i alt 200 timer	600 timer
Dansk/regning i forsøgsklasser: 12 timer ugentlig	480 timer
Antal timer færre i forsøgsklasserne	120 timer

4. klasse

Dansk i normalklasser: 10 timer ugentlig, i alt 400 timer	
Regning i normalklasser: 5 timer ugentlig, i alt 200 timer	600 timer
Dansk/regning i forsøgsklasser: 14 timer ugentlig	560 timer
Antal timer færre i forsøgsklasserne	40 timer

<i>Håndarbejde</i> i normalklasser	drengene	0 timer,	piger	3 timer
i forsøgsklasser	drengene	0 timer,	piger	3 timer
<i>Sløjd</i> i normalklasser	drengene	2 timer,	piger	0 timer
i forsøgsklasser	drengene	2 timer,	piger	0 timer

Musikundervisningen har også i forsøgsklasserne ligget uden for den egentlige undervisningstid, og der er undervist én time ugentlig. Samtlige elever begyndte blokfløjteundervisning i 2. klasse, og den betragtedes som obligatorisk. Efter 2. klasse var det naturligt at fritage nogle af børnene for blokfløjte, men vi slap dem ikke, før de også havde forsøgt sig på et rent rytmehold. Enkelte tog igen fat på fløjten, flere gled helt ud. Musikken var givet ikke deres område. Ret mange elever holdt dog ved og nåede frem til et pænt resultat.

Musikundervisningen måtte desværre lide under dette, at vi et par gange, blandt andet på grund af bortrejse, måtte skifte heste (lærere) midt i vadestedet.

Sang- og musikundervisningen støttede naturligt hinanden. I sangtimen blev der foruden indøvelse af melodier lagt vægt på den almindelige nodelære, så børnene havde redskaberne til et elementært skabende arbejde.

Oversigt over prøver, der er foretaget i 1.-5. klasse (u, v, x og y)

Før skolegangens begyndelse

Prøver i: 1) skolemodenhed, 2) prøver i regning, læsning og skrivning ved skolegangens begyndelse.

1. klasse. *Prøver i:* 1) intelligens (Binet-Simon og Dearborn), 2) højtlesning.

2. klasse. *Prøver i:* 1) højtlesning, 2) addition.

3. klasse. *Prøver i:* 1) højtlesning, 2) diktat, 3) addition, 4) subtraktion, 5) multiplikation.

4. og 5. klasse.

Prøver i: 1) højtlesning, 2) stillelæsning, 3) orddiktat, 4) addition, 5) subtraktion, 6) multiplikation, 7) division.

Af ovennævnte prøver er standpunktsprøverne foretaget to gange om året (november og maj) undtagen i 5. klasse, hvor maj-prøven er udgået til fordel for de vejledende prøver for 5. klasse.

De to forsøgsklasser har forvaltet de timer, de måtte anvende til dansk og regning, således:

Første forsøgsklasse

1. klasse 6 ugentlige timer

Fra august-marts er alle timerne brugt til dansk. – Fra april til maj er 5 timer brugt til regning og 1 time til dansk, og fra 1. juni til sommerferien er 3 timer brugt til dansk og 3 timer til regning.

2. klasse 12 ugentlige timer

Deraf er 9 timer brugt til dansk og 3 timer til regning.

3. *klasse 12 ugentlige timer*

Deraf er 8 timer brugt til dansk og 4 timer til regning.

4. og 5. *klasse 14 ugentlige timer*

Deraf er 9 timer brugt til dansk og 5 timer til regning.

Anden forsøgsklasse

1. *klasse 6 ugentlige timer*

Deraf er 4 timer brugt til dansk og 2 timer til regning.

2. *klasse 12 ugentlige timer*

Deraf 8 timer til dansk og 4 timer til regning.

3. *klasse 12 ugentlige timer*

Deraf 8 timer til dansk og 4 timer til regning.

4. og 5. *klasse 14 ugentlige timer*

Deraf 9 timer til dansk og 5 timer til regning.

Karaktergivning i forsøgsklasserne: Der er givet årskarakterer i 3., 4. og 5. klasse.

Forsøgsklasserne har deltaget i *årsprøver* i lighed med de øvrige 5. klasser.

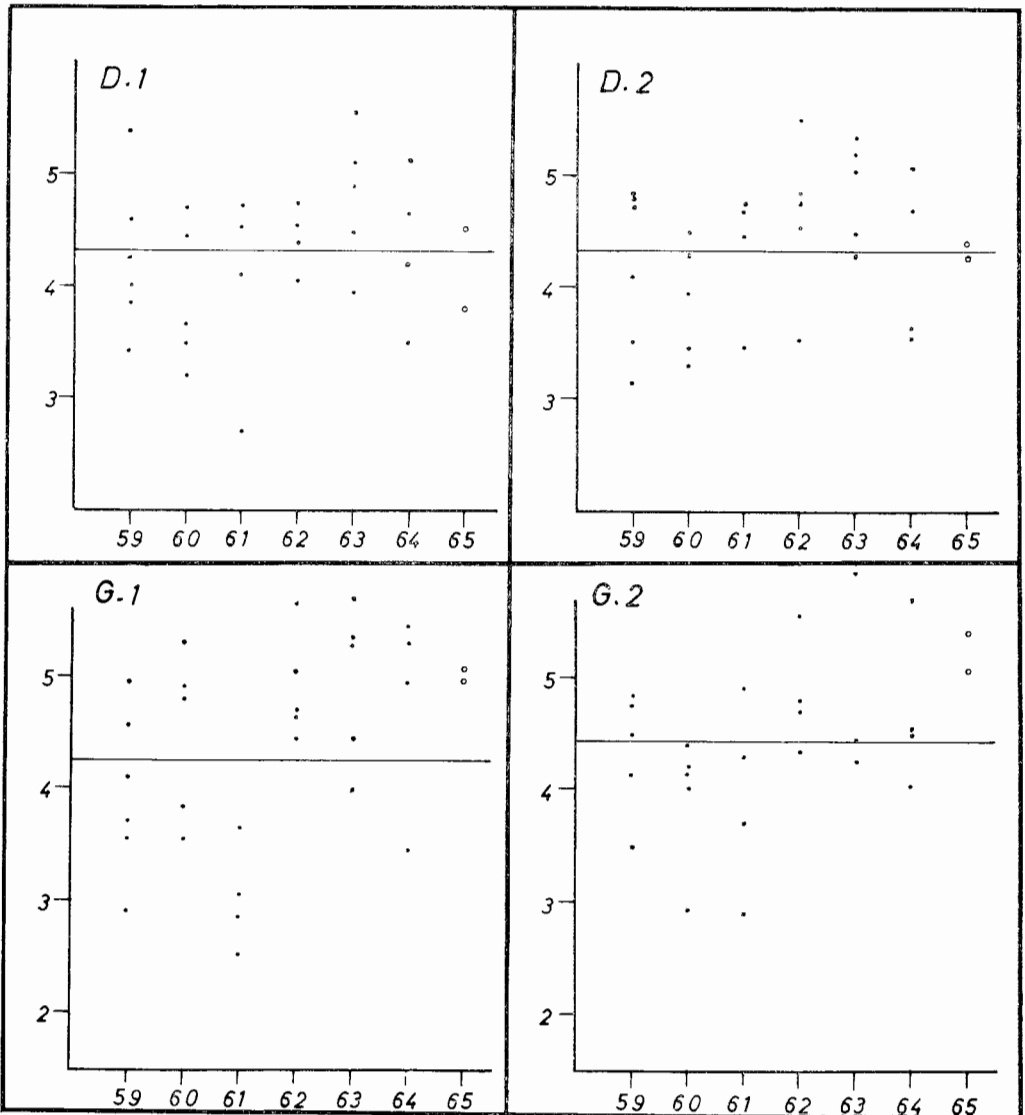
I dansk er der undervist af fru Regitze Sieck Hansen og hr. G. Kjær Rasmussen, i regning af de samme, i formning af hr. Richard Sneum, i håndarbejde af hr. Sneum og fru Birthe Ottosson, i sang af fru Karen Bie og hr. Jørgen Haahr, i legemsøvelser (bevægelse og rytmik) af fru Ottosson, (gymnastik) fru Ottosson og hr. Dan Ohland-Andersen, i kristendomskundskab af fru Bie og hr. Sneum, jfr. endvidere side 12 og 13, i historie af hr. Sneum, i geografi af fru Bie og hr. Sneum, i biologi af fru Bie og hr. Sneum, i sløjd af hr. Heinrichsen og i dramatik af fru Bie og hr. Haahr.

I musik er undervist af fru Birgit Eriksen, fru Inge Daub Olesen, frk. Kirsten Jørgensen, fru Inga Axbøll, fru Bodil Holck, hr. Erling Jensen og hr. Børge Larsen.

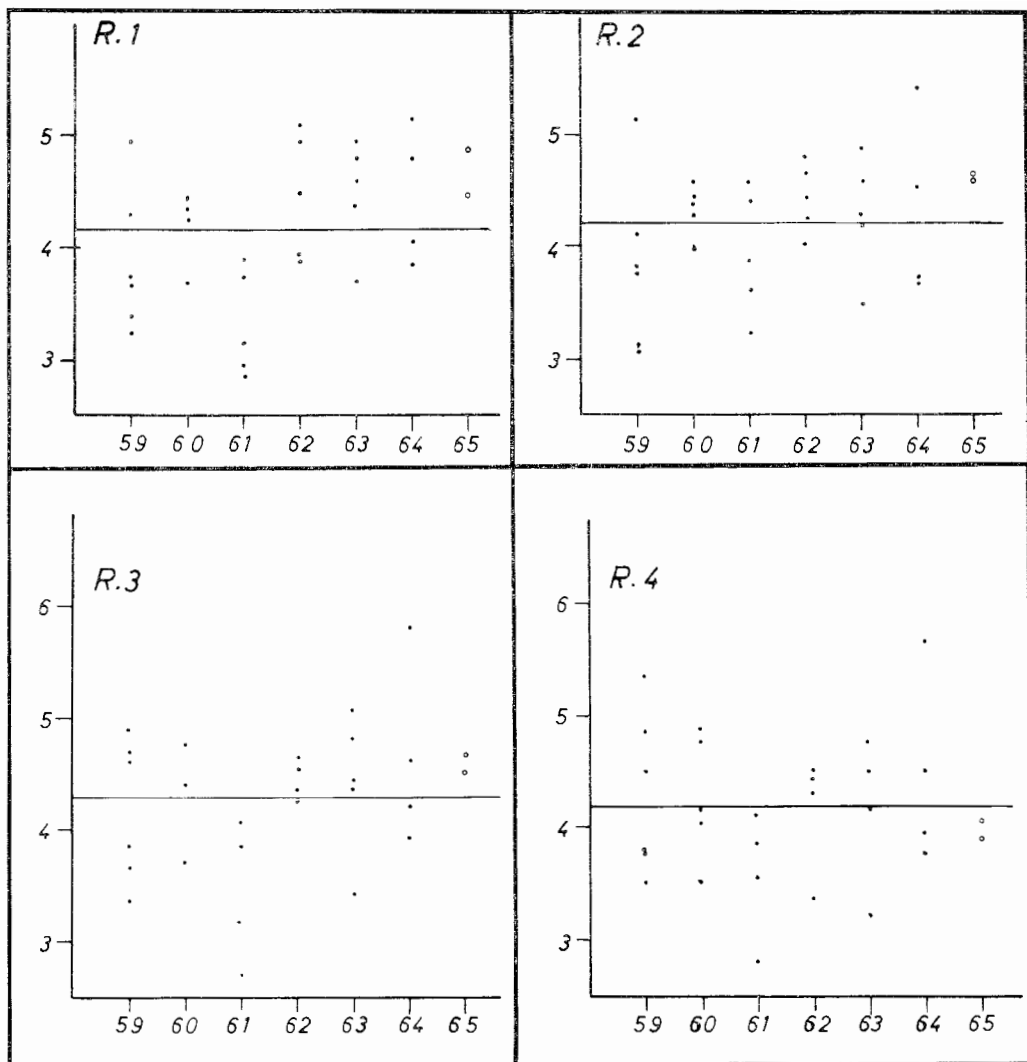
De mange lærere, der har medvirket ved arbejdet, hver med sin indsats, bringes en hjertelig tak, en tak, der i ikke mindre grad skal rettes til den gruppe lærere, der under arbejdet i parallelklasserne måtte være ene om at modtage tilflyttende elever.

Er vort forsøg så lykkedes? Visse af de værdier, som vi mener at have givet børnene, er umålelige. Vi synes selv, at det i højere grad end vanligt er lykkedes at bevare og udvikle den enkeltes anlæg og personlige særpræg. Og hvis dette er sandt, håber vi, at den megen omgang med de musiske fag har skabt et fundament, der kan sikre, at børnene også i den kommende tid vil få let ved at finde frem til deres personlige udtryksform og opnå den tilfredshed, dette medfører.

Noget mere håndgribeligt viser sig i de følgende diagrammer. Den vandrette streg viser skolens gennemsnitsniveau for diktat, genfortælling og regning ved de

vejledende prøver i årene 1959 til 64. Ind i disse diagrammer er forsøgsklasserne anbragt visende de resultater, de opnåede ved de vejledende prøver i 1965. De to små ringe yderst til højre er forsøgsklassernes. Man vil heraf kunne læse, at vi i diktat og den ene regneprøve ligger knap så pænt, medens vi i de øvrige prøver ligger pænt, endvidere at vi i dansk-området og regne-området, hver for sig taget som et hele, ligger ganske tilfredsstillende trods det store indhug i dansk- og regnetimer-nes antal.

Noget synes at tyde på, at der i hvert fald på de lavere klassetrin vil kunne tages et antal timer fra dansk-regning til de musiske fag.

Vi er dog fuldstændig klar over, at vort forsøg – alt taget i betragtning – kun kan være et fingerpeg, men vel et kraftigt.

Vi mener i øvrigt, at vort forsøg med denne undervisningsform – vejen gennem de musiske fag – må være i pagt med den videre udbygning af de tanker, der gør sig gældende i den ny skolelov.

Jørgen Haahr.